

УДК 378.016

Оксана Бусленко,
аспірант Інженерно-педагогічного інституту
Національного педагогічного
університету імені М. П. Драгоманова

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДИЗАЙНЕРСЬКОГО ПРОФІЛЮ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Стаття присвячена проблемі підготовки майбутніх фахівців з дизайну у вищому навчальному закладі. Розглянуті історико-педагогічні аспекти становлення і розвитку дизайнерської освіти в Україні і світі, здійснено структурно-змістову характеристику дизайнерської освіти. Визначені суперечності і труднощі, які необхідно усунути для покращення підготовки фахівців дизайнерського профілю у вищих навчальних закладах. Запропоновано шляхи вирішення цих проблем. Розкрито поняття «дизайнер», «підготовка фахівців з дизайну». Окреслені перспективи покращення змісту підготовки вищезазначених фахівців.

Ключові слова: фахівці дизайнерського профілю, дизайн, дизайнер, дизайн-освіта.

Стаття посвящена проблеме подготовки будущих специалистов по дизайну в высшем учебном заведении. Рассмотрены историко-педагогические аспекты становления и развития дизайнерского образования в Украине и мире, дана структурно-содержательная характеристика дизайнерского образования. Определены противоречия и трудности, которые необходимо устранить для улучшения подготовки специалистов дизайнерского профиля в высших учебных заведениях. Предложены пути решения этих проблем. Раскрыто понятие «дизайнер», «подготовка специалистов по дизайну». Определены перспективы улучшения содержания подготовки вышеупомянутых специалистов.

Ключевые слова: специалисты дизайнерского профиля, дизайн, дизайнер, дизайн-образование.

The article deals with the problem of training future specialists in design in higher education. Considered historical and pedagogical aspects of the formation and development of design education in Ukraine and abroad, made structural and semantic characteristics of design education. Determined contradictions and difficulties that must be addressed to improve the training of specialists of design profile in higher education. Proposed ways of solving these problems. Defined notion of "designer", "training specialists in design." Outlined prospects of improving the content of the training specialists above.

Key words: specialists of design profile, design, designer, design education.

Постановка проблеми. Сучасний стан розвитку суспільства міцно пов'язаний з процесом перегляду парадигми щодо реформування сучасної вищої освіти, шляхів і методів її вдосконалення, впорядкування нових педагогічних та інформаційних технологій. Особливо актуальним є питання формування культури проектування, яка нині входить до багатьох сфер загальноосвітньої практики у вигляді проектних методик навчання. За нинішніх умов соціально-культурного розвитку суспільства дизайн як новий вид художньо-конструкторської професійної діяльності відіграє важливу роль у створенні цілісного естетичного середовища, підвищенні рівня конкурентоспроможності промислової продукції, предметів широкого вжитку. Наукові основи дизайн-виробництва зумовлюють необхідність у фахівцях, здатних усвідомлювати візуальну природу професійної діяльності, креативно розв'язувати нестандартні виробничі завдання художньо-технічного характеру. У зв'язку з цим актуальним є пошук інноваційних технологій підготовки фахівців дизайнерського профілю до дослідження технологічних можливостей виробництва, організації творчих процесів художнього проектування дизайнерських продуктів відповідно до суспільнозумовлених вимог споживачів і стандартів якості.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Студіювання інформаційних джерел переконує, що окремі аспекти фахової освіти фахівців-дизайнерів частково висвітлено у публікаціях зарубіжних і вітчизняних учених (Є. Антонович, О. Боднар, О. Бойчук, І. Голод, Г. Гребенюк, В. Даниленко, В. Коновал, В. Косів, А. Павлів, В. Прусак, В. Радкевич, С. Рибін, М. Селівачов, А. Чебикін, В. Яблонський та ін.).

Мета статті: представити у розвитку процес підготовки фахівців дизайнерського профілю у вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для забезпечення належного рівня підготовки фахівців дизайнерського профілю у вищих навчальних закладах варто усунути суперечності, що виникають між вимогами сучасного дизайн-виробництва до сформованості у майбутніх фахівців з дизайну умінь творчо розв'язувати дизайнерські професійні завдання та відсутністю педагогічних умов щодо формування таких умінь у процесі їхньої підготовки; між інтегративно-дослідницьким характером дизайнерської професійної діяльності та недостатнім використанням дослідницької компоненти у змісті дизайн-освіти; між потребами ринку праці у фахівцях дизайнерського профілю, які володіють високим рівнем візуальної компетентності, та недооцінкою важливості використання у вищих навчальних закладах художнього профілю дослідницьких технологій, що сприяють її формуванню і розвитку.

Ґрунтовний аналіз науково-педагогічної літератури дає підстави стверджувати, що професійне навчання дизайнерів як проблема наукового пошуку починає досліджуватися вітчизняними та зарубіжними вченими на

початку ХХ століття. Становлення й розвиток дизайн-освіти були зумовлені потребами розвитку суспільства соціально-економічного та культурно-естетичного характеру, а також значним зростанням попиту сфери матеріального виробництва на фахівців дизайнерського профілю.

Становлення і розвитку дизайн-освіти умовно поділяється на періоди на три хронологічних етапи, що відповідають історичному розвитку, а саме: I етап – до 20-х рр. ХХ ст.; II етап – 20–90-і рр. ХХ ст.; III етап – кінець ХХ – початок ХХІ ст. – до теперішнього часу [2].

Перший етап (до 20-х рр. ХХ ст.), зародження дизайнерської освіти в Україні в межах загальноєвропейських художніх процесів, відкриття приватних шкіл і студій, де молодь отримувала ґрунтовну професійно-художню підготовку.

У процесі другого етапу в історії дизайнерської освіти (20–90-і рр. ХХ ст.), домінувала художньо-промислова освіта, розвитком декоративно-прикладного мистецтва. Цей період ознаменований появою концепції художнього конструювання, а також поширення концепції, в основі яких переважають художні стилі: модерн та конструктивізм.

Щодо третього етапу (кінець ХХ – початок ХХІ ст. – до наших днів), то характерним є подальший розвиток класичних форм мистецтва з використанням нових технологій навчання, розширення діапазону спеціалізацій, поява нових напрямів, зокрема графічного дизайну.

Становлення і розвиток процесу підготовки фахівців дизайнерського профілю у зазначені періоди відрізняється. Більше того є усі підстави стверджувати, що прослідковується динаміка цього процесу, що тісно пов'язано із змінами у дизайн-освіті.

Як відомо, дизайнером є художник-конструктор, людина, яка виконує художньо-технічну діяльність у різних сферах виробництва (у тому числі архітектор, проєктувальник, ілюстратор, дизайнер плакатної та іншої рекламної графіки, веб-дизайнер) [1, с. 221]. Це професія новаторів. Адже вони розробляють нові моделі, ведуть пошук нових композиційних прийомів, часто використовуючи мотиви національного або, навпаки, сучасного авангардного мистецтва. Майстерність дизайнера, як синтез теоретичних знань і високорозвинених практичних умінь, проявляється через творчість і втілюється в ній. Формування і розвиток творчої активності у майбутніх дизайнерів – один із шляхів удосконалення підготовки висококваліфікованих фахівців, які творчо ставляться до своєї роботи і здатні підняти на рівень провідних країн світу національну систему професійної освіти України.

Підготовка майбутніх фахівців з дизайну здійснюється за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавр за напрямом 6.020207 «Дизайн» та окремими спеціалізаціями в напрямках підготовки 6.010103 «Технологічна освіта», 6.020205 «Образотворче мистецтво» та ін. у профільних і непрофільних вищах, зокрема, Національному педагогічному університеті

імені М. П. Драгоманова, Мистецькому інституті художнього моделювання та дизайну імені Сальвадора Далі, Інституті мистецтв Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, Житомирському державному педагогічному інституті імені Івана Франка та ін.

Водночас у сучасних умовах реформування вищої школи підготовка майбутніх фахівців з дизайну здійснюється за такими спеціалізаціями: промисловий дизайн (дизайн одягу та аксесуарів, дизайн стилю, дизайн меблів, текстильний дизайн, дизайн промислових виробів); дизайн середовища (дизайн інтер'єрів, ландшафтний дизайн); графічний дизайн (дизайн реклами, веб-дизайн, дизайн інтерактивних засобів візуальної комунікації).

На основі узагальнення історико-педагогічних аспектів становлення і розвитку дизайнерської освіти в Україні і світі та проведення системного аналізу теоретичних засад і практичної реалізації дизайнерської освіти встановлено, що підготовка майбутніх дизайнерів в сучасних умовах – це цілеспрямований процес здобуття кваліфікації з дизайну з метою забезпечення потреб ринку праці висококваліфікованими спеціалістами [3].

До важливих засад підготовки фахівців дизайнерського профілю необхідно віднести наукові і методичні положення вчених щодо: впровадження наукового підходу до реалізації дизайнерської освіти, спрямування її на виявлення потенційних можливостей та розвиток творчих здібностей майбутніх фахівців засобами дизайну (О. О. Вишнеvsька); створення на умовах синтезу мистецтв освітньо-виховної системи, яка забезпечить морально-естетичний та інтелектуальний розвиток особистості майбутнього фахівця (В. В. Лубенко); забезпечення наступності змісту, послідовної інтеграції рівнів і процесів неперервної професійної освіти (А. І. Сафін); включення до змісту теоретичної підготовки студентів з дизайнерських спеціалізацій знань концепцій дизайну, методів проектного аналізу, методики засобів дизайн-проекування (В. В. Рунге, В. В. Сеньковський) та ін.

Однак, формуванню конструкторсько-технологічних навичок у процесі підготовки майбутніх фахівців дизайнерського профілю приділяється недостатньо уваги. Вирішення даної проблеми можливе при перегляді змісту та методики навчання роботи у матеріалі майбутніх фахівців дизайнерського профілю, та виведені даної дисципліни на належний рівень у змісті підготовки.

Аналіз попередніх досліджень з підготовки фахівців дизайнерського профілю свідчить, що вже були спроби удосконалення змісту цієї підготовки. Зокрема, Оружа Л.В. розробила зміст професійної підготовки майбутніх фахівців з дизайну у вищому навчальному закладі, який знайшов відображення у відповідних навчальних планах і програмах, і включав:

- поглиблення загальногуманітарної, фундаментальної і фахової
-

підготовки, засвоєння студентами сукупності теоретичних знань з основ проектування та дизайну, пізнання загальних закономірностей художнього мистецтва;

– формування умінь і навичок художнього конструювання, моделювання та проектування;

– розширення досвіду творчої художньої діяльності студентів, розробку та виконання індивідуальних проектних завдань;

– удосконалення культури праці, розвиток комплексу особистісних якостей, виховання творчої самостійності, прагнення до самовдосконалення [4].

Оновлення змісту підготовки в навчальних закладах становить основу стратегічних завдань, визначених Державною національною програмою «Освіта» («Україна XXI століття»). Це зумовлює необхідність реалізації Концепції професійної освіти, Законів України «Про освіту», «Про професійно-технічну освіту», Національної доктрини розвитку освіти в Україні тощо. Сучасний етап розвитку професійно-технічних навчальних закладів пов'язаний з необхідністю розв'язання проблеми підвищення інтелектуального рівня пізнавального і творчого потенціалу студентів. Пошук засобів для розвитку пізнавальних і творчих здібностей, підвищення ефективності навчання є проблемою загальною для багатьох країн.

Разом із тим, сучасний стан технологічної освіти характеризується відсутністю науково обґрунтованої концепції цієї галузі освіти, її прогностичних моделей, розривом між реальною практикою й теоретичними дослідженнями її проблем, нерозробленістю змісту й технологій на рівні сучасних і майбутніх потреб, що зумовлює недостатній рівень її функціонування.

Реалізація сучасної освітньої парадигми в Україні відкрила нові можливості для підготовки майбутніх фахівців дизайнерського профілю, здатних творчо вирішувати професійні завдання, використовуючи методи наукових досліджень. Однак дослідницька компонента не набула достатнього відображення у змісті дизайн-освіти. Свідченням цього є низький рівень візуального сприймання і мислення, самостійності, творчої активності, ініціативності майбутніх дизайнерів у створенні національного бренду дизайн-продукту на основі дослідження мистецьких традицій та сучасних технологій дизайн-виробництва, а також здатності успішно презентувати їх в індустрії світового дизайну. Такий стан зумовлює необхідність забезпечення належних умов для підвищення рівня теоретичної і професійно-практичної підготовки майбутніх фахівців дизайнерського профілю до художньо-проектної діяльності.

Окрім того аналіз практичної діяльності навчальних закладів, що здійснюють підготовку фахівців з дизайну в Україні, дає змогу виявити типові труднощі в організації навчального процесу, зокрема, розбіжність

змісту дизайнерської освіти і існуючих вимог сучасного виробництва (перевага надана теоретичній підготовці, недостатньою залишається фундаментальна (образотворча) складова змісту освіти тощо); неякісне навчально-методичного забезпечення, що не відповідає вимогам сучасного виробництва; нестаток застосування інноваційних технологій, форм і методів навчання майбутніх фахівців з дизайну.

Висновки і перспективи. Отже, маємо усі підстави стверджувати, що у педагогічній науці та практиці проблема підготовки майбутніх фахівців з дизайну все ще не отримала достатнього системного та обґрунтованого висвітлення. Для створення вищезазначених умов підвищення рівня підготовки майбутніх фахівців дизайнерського профілю необхідно теоретично обґрунтувати концептуальні засади, модель та сучасні технології організації дослідницької діяльності майбутніх фахівців з дизайну в вищих навчальних закладах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і головн. ред. В. Т. Бусел]. – К. : Ірпінь; ВТФ «Перун», 2001. – 1440 с.
2. Оружа Л. В. Історико-педагогічні аспекти підготовки майбутніх дизайнерів в Україні / Л. В. Оружа // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. праць ; за ред. проф. О. В. Биковської. – К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 25. – С. 138–141. – (Серія № 5. Педагогічні науки : реалії та перспективи).
3. Оружа Л. В. Розвиток дизайнерської освіти в світі / Л. В. Оружа // Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. – К. : НПУ, 2010. – Вип. 7. – С. 168–172. – (Серія № 13. «Проблеми трудової та професійної підготовки»).
4. Оружа Л. В. Організаційно-педагогічні засади підготовки майбутніх дизайнерів у вищому навчальному закладі / Л. В. Оружа // Вісник Інституту розвитку дитини : зб. наук. пр.– К. : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2010. – Вип. 12. – С. 73–78. – (Серія : Філософія, педагогіка, психологія).